

וְלֹא־יִקְדָּשׁוּ - הדלי"ת בדגש, והשווא נע.

מ"ד כ"ב: וְהָאֱלֹמָנָה אֲשֶׁר תִּהְיֶה אֱלֹמָנָה מִכֶּהֱנָן יִקְחוּ - יש להקפיד להטעים היטב את הזקף המפסיק שבתיבת 'אֱלֹמָנָה', ולא לחברו עם תיבת 'מִכֶּהֱנָן' שאחריו.

מ"ד כ"ד: וְאֵת־שִׁבְתוֹתָי - הבי"ת בדגש, והשווא נע.

מ"ד כ"ה: לְטִמְאָה - הטי"ת בקמץ קטן, והמ"ם בשווא נח.

כִּי אִם־לָאֵב - יש לשים לב לנגן את הטעמים במקומם הנכון, ולא להטעים 'כִּי־אִם לָאֵב'.

מ"ד כ"ו: סִטְרָתוֹ - יש אומרים שהטי"ת בקמץ גדול, וכך מנהג הספרדים". ויש אומרים שהטי"ת בקמץ קטן".

מ"ד ל': כָּל־בְּפוֹרֵי - הטעם מלעיל בכ"ף.

וְכָל־תְּרוֹמַת - הטעם מלעיל ברי"ש*.

תִּתְּנֵנּוּ - התי"ו בדגש, והשווא נע.

❖❖❖ ❖❖❖ ❖❖❖

❖ חילופי נוסחאות ❖

מ"ד כ"ב: אֲשֶׁר תִּהְיֶה אֱלֹמָנָה / (אֲשֶׁר־תִּהְיֶה אֱלֹמָנָה)

במונח מונח - בכתבי היד: ט"א ט"ב ט"ד ט"ז, ס"א ס"ג ס"ד ס"ו ס"ח ס"א ס"ט ס"י ס"ז, א"י. ~ ובדפוסים: מק"ג, קסוטו, ברויאר.

במקף מונח - בכתבי היד: ס"ה ס"ז ס"ט ס"ב ס"ג, א"א א"ב א"ג א"ד א"ה א"ו א"ח. ~ ובדפוסים: רא"פ, רוו"ה, לטריס, גינצבורג, קורן.

❖❖❖ ❖❖❖ ❖❖❖

היא אלמנת כהן יוכל לקחתה כהן אחר, וכעין זה כתב המלבי"ם שהכהנים החמירו על עצמם בזה, וגם לפי פירושים אלו הפיסוק הוא 'וְהָאֱלֹמָנָה אֲשֶׁר תִּהְיֶה אֱלֹמָנָה מִכֶּהֱנָן, יִקְחוּ'.

וכיון שטעם זקף מפסיק יותר מהטפחא שאחריו (כפי שמוכח מפסוקים רבים, וכמו שכתבו כל מדרגי הטעמים, וכן כתב רש"י בשמות ט"ו י"ז, וביהושע ז' ט"ז, ובמלאכי ב' ט"ו, ובשיר השירים ח' ו'), מוכח שהטעמים פיסקו 'וְהָאֱלֹמָנָה אֲשֶׁר תִּהְיֶה אֱלֹמָנָה, מִכֶּהֱנָן יִקְחוּ' ופירשו בזה כדעת התלמוד, ואף שפירוש זה לכאורה אינו פשוטו של מקרא ממש, (משום שלפי זה יש כפילות לשון, שראוי יותר לומר 'וְאֱלֹמָנָה מִכֶּהֱנָן יִקְחוּ' ולא 'וְהָאֱלֹמָנָה אֲשֶׁר תִּהְיֶה אֱלֹמָנָה, אִם הַפִּסּוּק הוּא 'וְהָאֱלֹמָנָה אֲשֶׁר תִּהְיֶה אֱלֹמָנָה מִכֶּהֱנָן, יִקְחוּ' הרי שכתוב כאן תנאי, איזה אלמנה, אשר תהיה אלמנה מכהן, ולכן כפילות הלשון מובנת) ודרך הטעמים לפרש כפשוטו של מקרא, לפעמים נטו הטעמים ופירשו כפי ההלכה ולא כפשוטו של מקרא (שפעמים רבות מאד ההלכה נדרשת ב"ג מדות וכל"ג מדות וכדומה ואינה כפשוטו של מקרא). ומ"מ למעשה אין לנו לקרוא אלא כפי הטעמים המסורים בדינו.

ובנוגע למיקום ההפסק הגדול בפסוק, שהאנתחא מוטעמת בתיבת 'לְנָשִׁים' ולא בתיבת 'יִשְׂרָאֵל', נראה שהטעמים העדיפו שהחלוקה תהיה בין הנשים האסורות לבין הנשים המותרות, מאשר שהחלוקה תהיה בין העיסוק בכהן גדול לבין העיסוק בכהן הדיוט.

^ח שהרי כתבו המדקדקים (ראה רד"ק מיכה ב' י"ב ותהילים פ"ו ב') שקמץ עם מתג הוא קמץ גדול, ואף כשנראה שע"פ משפט הלשון הוא אמור להנקד בקמץ קטן. וכן כתבו המדקדקים שאחר קמץ קטן יבוא תמיד שווא נח או דגש, וכאן שאין דגש או שווא נח אחר הקמץ, הוא בהכרח קמץ גדול.

^ט על פי הסברא הדקדוקית מסתבר יותר שהקמץ הוא קמץ קטן, שהלא חולם שמתבטל והופך לקמץ (דרך חולם להפוך לקמץ כאשר מתארכת המילה והתנועה מתרחקת מהטעם, כגון כגון 'מִתְּלִי-מִתְּלִי' 'שׁוֹשֶׁשׁ-שׁוֹשֶׁשׁ' 'שְׁרִישִׁים'), הקמץ הוא קמץ קטן. וכאן היה חולם במקור (בתיבת 'סִטְרָתוֹ'), וא"כ כשהתבטל החולם והפך לקמץ, בפשטות הוא קמץ קטן. ועוד שדרך האות הקודמת לחטף, להנקד בניקוד החטף. וכיון שהאות הגרונית שאחר הקמץ מנוקדת בחטף קמץ קטן, מסתבר שהקמץ שלפניו הוא קמץ קטן.

ואף שאין דרך קמץ קטן לבוא בהברה פתוחה, כאן ההברה היתה סגורה במקורה, שהלא האות הגרונית ראויה היתה להנקד בשווא נח (סִטְרָתוֹ), ורק בגלל שדרך שווא נח באות גרונית להתרחב לחטף, הורחב השווא שבאות הגרונית לחטף קמץ ונפתחה ההברה. וכיון שבמקור ההברה היתה סגורה, דינה כהברה סגורה, ויכול לבוא בה קמץ קטן.

^י משום נסוג אחור. וענין זה מבואר בגליון 116 פרשת בראשית תשע"ו הערה ג'.

כתב שבאות עם מתג שאחריה שווא, יהא השווא נע ואחריו רפה, כגון 'לְשִׁלְתָּ' 'רִבְבוּתָ' 'בְּרִכְתָּ' 'עֲרִבּוּתָ'.

אך נראה ששיטת גדולי בעלי המסורה בן אשר ובן נפתלי אינה כן, שכן בספר החילופים (משאל, פרשת תזריע) מוסר על הסכמה של בן אשר ובן נפתלי שבתיבת 'בְּשִׁתִּי' (ויקרא י"ג מ"ח) הבי"ת במתג והשי"ן בשווא נח, וכן הביא גם במחברת התיג'אן (העברית). וכן נראה מקונטרסי המסורה שהיו בכתר ארס צובה (והועתקו על ידי וליגמן בר, קטע זה מובא גם בהערה שבספר דקדוקי הטעמים עמ' 13) שנכתב שם שגם כאשר יש מתג השווא שאחריו לרוב יהיה נח למעט מקומות ספורים במקרא (וענין עוד בספר כתר ארס צובה ניקודו וטעמיו עמ' 34 ועמוד 126-127 שהאריך בנידון זה).

ומכל זה נראה שזו מחלוקת קדומה, שכן אשר ובן נפתלי סברו שהשווא נח למעט במקרים מיוחדים בהם סימנו הסופרים את נעות השווא על ידי ניקוד חטף פתח (כמבואר במאמר החפסי שחטף פתח באות לא גרונית הוא סימן לשווא נע), והיו אחרים שסברו שהשווא נע, ואכן מבדיקה בכתבי היד רוב הספרים ניקדו כאן 'בְּלִשְׁכָּת' בשווא לבד (ובעיהם גם כתבי יד שמרכים בניקוד חטף פתח במקומות כגון אלו, כגון כתר ארס צובה, מה שלכאורה מוכיח שניקדו כאן בדווקא בשווא לבד כיון שסברו שהשווא כאן נח), ויש מעט ספרים (ס"ח ס"ט ס"י ג' א"ו, וכן נמצא גם במעט כתבי יד מורחיים: קהיר 25, סנקט פטרבורג 23, סנקט פטרבורג 66) שניקדו 'בְּלִשְׁכָּת' בחטף פתח, וזה כנראה משום שהלכו כשיטת החולקים על בן אשר ובן נפתלי.

ולכן למעשה נראה שנכון יותר לקרוא בשווא נח כפי שיטת גדולי בעלי המסורה, והקורא בשווא נע יש לו על מי לסמוך.

^י בתלמוד (קידושין ע"ח ע"ב) נאמר שתחילת פסוק זה בו כתוב 'וְאֱלֹמָנָה וְגִרּוּשָׁה לֹא יִקְחוּ לָהֶם לְנָשִׁים כִּי אִם בְּתוּלַת מִזְרַע בֵּית יִשְׂרָאֵל' עוסק בכהן גדול, ואילו סוף הפסוק 'וְהָאֱלֹמָנָה אֲשֶׁר תִּהְיֶה אֱלֹמָנָה מִכֶּהֱנָן יִקְחוּ' המתיר לישא אלמנה עוסק בכהן הדיוט, ודרך המקרא לכתוב לפעמים באופן זה שהפסוק עוסק בשני נושאים שונים בלא להבדילם בפירוש זה מזה.

והקשה התלמוד והלא בתורה אין כלל הגבלה לכהן הדיוט על נישואי אלמנה, ומדוע בנביא נכתב שמותר רק באלמנת כהן, ומיישב התלמוד שאין כוונת הפסוק שמותר רק באלמנת כהן, אלא שבא הפסוק לפרש שמדבר כאן בכהן הדיוט, ו'מִכֶּהֱנָן יִקְחוּ' פירושו שחלק מהכהנים כן מותרים באלמנות, והיינו מי שאינו כהן גדול. וכן פירש בתרגום יונתן, וכן פירש רש"י. ולפי פירוש זה הפיסוק הוא 'וְהָאֱלֹמָנָה אֲשֶׁר תִּהְיֶה אֱלֹמָנָה, מִכֶּהֱנָן יִקְחוּ'.

ודעת ר' יהודה שהובאה בברייתא שם היא שכהן מותר לישא רק אלמנת אדם שבתו ראויה להינשא לכהן, אך אלמנת גר אסורה לכהן כיון שגם בתו אינה ראויה לכהן, ו'וְהָאֱלֹמָנָה אֲשֶׁר תִּהְיֶה אֱלֹמָנָה מִכֶּהֱנָן' פירושו שרק אלמנת אדם שזרעו ראוי לכהונה, 'יִקְחוּ' הן מותרות לכהנים. ולפי זה הפיסוק הוא 'וְהָאֱלֹמָנָה אֲשֶׁר תִּהְיֶה אֱלֹמָנָה מִכֶּהֱנָן, יִקְחוּ'.

וברד"ק כתב שיתכן לפרש עוד שזה יהיה לתוספת קדושה לעתיד שרק אם